

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI Av. ÖZDEMİR ÖZOK İLE SÖYLEŞİ

*“A’dan Z’ye Hukuk, Barolar, Barolar Birliği
Çalışmaları, İç ve Dış Politika, Geçmiş
Günlerin Değerlendirmesi, Gelecekle
İlgili Düşünceler”*

Söyleşi: Av. Oya GÜNENDİ*
Cengiz KUŞÇUOĞLU**

Oya Günendi: Sayın Başkanım, Dergi Yayın Kurulu’nda çalıştığım süre içinde, Başkan’dan köşesi için yazılarınızı Dergi’nin çıkış tarihine azami dikkat göstererek verdiğinizi biliyorum. Öncelikle Yayın Kurulu adına teşekkürle söyleşiye başlamak istiyorum.

Özdemir ÖZOK: Ben de teşekkür ederim. Bir süre Türkiye Barolar Birliği Dergisi’nin sorumluluğunu yükledim. Başkandan yazı almanın zorluğunu bildiğim için bu sıkıntıyı sizlerin yaşamasına gönlüm razı olmadığından zamanlamanıza dikkat ediyorum.

O. G.: TBB Başkanı olarak sizce hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti mücadelesinde geline nokta nedir? Bu konuda anayasal değişikliklerin ve uyum yasalarının etkisi ne olmuştur?

Ö. Ö.: Türk hukukçusu en azından 50-60 yıldır hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilmesi, hukukun üstünlüğü konusunda mücadele vermiştir. Rahmetli kurucu başkanımız, hocamız Faruk Erem, “hukukun üstünlüğü” kavramının yaygınlaşmasına, Anayasa’ya girmesine neden olmuştur. Avrupa Birliği’nin ilk örgütlenmesinden itibaren Türkiye işin içinde olmuş, 1961 Anayasası ile hukuk alanında çok önemli bir açılım yapmıştır. Aslında haksızlık yapmamak gerekiyor. Türk hukuk devrimi de bu amaçla yapılmıştır. O günün koşulları içinde Mustafa Kemal Atatürk, TBMM’nin açılış töreninde bu alanda dünyada ne varsa Türk halkının da bunu istediğini vurgulayarak bu hedefi göstermiştir. Onun için Türkiye’de uyum yasaları önemli olmakla beraber bilmediğimiz duymadığımız bir yenilik getirmemiştir. Sorun süre-

* Ankara Barosu üyesi.

** TBB basın müşaviri.

lilik ve uygulamada çıkmaktadır. Uyum yasaları da bu zorunluluğun ifadesi olmalıdır. Anayasa’da ve özellikle AB mevzuatına uyum nedeniyle çıkarılan yasalarda yapılan yeni düzenlemelerle Türkiye’de “*hukukun üstünlüğü*” ve “*hukuk devleti*” kavramları biçimsel olarak mevzuatımızın ayrıntılarına girmiştir. Ancak bu ilke ve kavramlara uygun bir yönetim biçimi yaşama hemen geçecek midir sorusuna olumlu yanıt vermek mümkün değildir. Çünkü sadece yasa maddelerini değiştirmek yeterli olmamakta, yasalar kadar hatta ondan daha önemli olarak kafalardaki anlayışı ve buna koşut olarak da uygulamayı değiştirmek gerekmektedir.

O. G.: *Yargı bağımsızlığı ve savunma hakları konusu hiç gündemden düşmemektedir. Bunların tam olarak sağlandığını ne zaman göreceğiz?*

Ö. Ö.: (Gülerek) Siz gençsiniz. Tabii ki göreceksiniz. Yargı bağımsızlığı konusu TBB’nin gündeminden hiç düşmedi. Yargı bağımsızlığı mükemmel yakın bir şekilde 1961 Anayasası’nda sağlanmıştı. Uygulamada başarılı olamadı. Bana sorarsanız bunun ilk nedeni yargının gerektiği biçimde bağımsızlığı kavrayamaması olmuştur. İlk Yüksek Hakimler Kurulu toplantısında rahmetli, efsanevi Yargıtay Başkanı Recai Seçkin bu tehlikeyi işaret ettiği halde gereken özen gösterilemediği için bu bağımsızlık gıdım gıdım geriledi. Bugünkü koşullar oluştu. Yargının bu zaafını siyasi iktidarlar ve idare her zaman istismar etti. Çünkü bağımsız bir yargı ne siyasi iktidarlara ne de onların uzantısı yönetimin işine gelmektedir. Şimdi AB deniyor. Bu aşamada AB’nin yargı bağımsızlığı konusunda önerdikleri var. Adalet Bakanlığı kendi yetkilerinden ve konumundan bir adım geri atmıyor. HSYK kararlarına karşı yargı yolunu açmıyor. Anlaşılması mümkün olmayan bir düşünce ile kapalı kapılar arkasında, süjenin haberi olmadan, bilmediği belge ve bilgilerle oluşan idari karar ile; açık, delillerin tartışılarak alındığı yargı kararı birbirine karıştırılıyor ve Kurul’un yüksek yargıçlardan oluştuğu ileri sürülerek yargı yolu kapatılıyor. Yargıcı bağımsız olmayan bir yargılamada savunmanın durumunun iyi olmasını beklemek hayal. Yanlış noktadan hareket edildiğinde hedeften çok uzaklara düşüleceği basit geometri bilgisi ile algılanacak bir durum. Yargıcı ile iddia makamı bir ve tek izlenimi verilen bir yargılamada savunmanın gücü ne kadar olabilir ki? Ancak ben ileriye umutla bakıyorum. Biraz geç oluyor ama her şey tartışılıyor. Bir süre sonra her şey yerli yerine oturacak. Temennim bu...

Cengiz Kuşçuoğlu: *TBB’nin dış ilişkileri ve faaliyetleri konusu...*

Ö. Ö.: Artık dünyada sınırların kalkma noktasına geldiği, özellikle Avrupa ülkeleri arasında oluşturulan, siyasi, mali, ekonomik birliktelik nedeniyle ve ulaşılan ileri teknoloji karşısında dünya küçülmüş, hiçbir ulus ben kendi sınırlarım içinde ve kendi dünyama kapanarak yaşarım diye memektedir. Bu nedenle de uluslararası arenada kişilikli politika istemek

yerine, içine kapanmayı öngören düşünceleri anlamakta zorluk çekiyorum. Dünyanın en uzak köşesinde yaşanan her acı ve tatlı olay, tüm insanlığı doğrudan ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Bu gerçekler karşısında, ülkemizin en saygın ve güçlü hukuk kuruluşu olan TBB'nin dış ilişkilere daha çok önem vermesi son derece doğaldır. Kendi ülkesine ve düşüncesine güvenen kişilerin yapması gerektiği gibi, AB ile ilişkiler içine girilmesinde bir sakınca görmemekteyim. Bu bize Mustafa Kemal Atatürk'ün önerdiği yoldur. Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak, çağdaş dünyanın özgür bir unsuru olabilmek, ancak bu şekilde mümkün olabilir. İşte bu düşüncelerle, TBB bünyesinde AB Komisyonu, TBB İnsan Hakları Merkezi, TBB Dış İlişkiler Komisyonu oluşturulmuş ve yabancı ülkelerdeki hukuk ve savunma örgütleriyle saygın ve ölçülü ilişkilere girilmiştir. Son olarak da Yönetim Kurulu yabancı dilde bir dergi çıkarılmasına karar vermiş ve bu karar hayata geçirilmiştir. *DIGESTA TURCICA* adlı dergi hukuk alanında uluslararası ilişkiler bağlamında büyük bir atılımın ilk adımı olacaktır, ben buna inanıyorum.

C. K.: *Hukukçu milletvekilleri ve hukukçu gazetecilerin avukatlık mesleğine, yargının düzeltilmesine, hukuk devleti olmaya, hukukun üstünlüğünün uygulanmasına katkıları hakkında düşünceleriniz nelerdir? Olması gerektiği kadar mıdır yani yeterli midir? Sizce TBB, basından hak ettiği ilgiyi görüyor mu?*

Ö. Ö.: Hukukçu milletvekilleri ve hukukçu gazetecilerin, avukatlık mesleğine, yargının düzeltilmesine, hukuk devleti olmaya, hukukun üstünlüğünün uygulanmasına katkılarının olmadığını söylemek haksızlık olur. Kuşkusuz bu mesleklerde çok ilkeli ve saygın kişiler gerekli gayreti gösteriyorlar. Ama bu çalışmalar yeterli mi diye soracak olursanız, asla yeterli değil. Bırakınız hukukçu milletvekili, gazeteci olmayı bu ülkede sade aydın olarak hepimizin soylu halkımıza karşı sonsuz görevlerimiz var. Ancak ben yine de basında insan hakları, kişilik hakları konusunda daha bilinçli politikalar izlenmesi konusunda hukukçu yönetici ve yazarların çoğalmasını gönülden isterim. Özellikle adil yargılanma hakkı konusunda gazete ve televizyonlarımız zaman zaman halkı yanlış yönlendirecek yayınlar yapıyorlar.

C. K.: *Bir örnek verir misiniz?*

Ö. Ö.: Bakınız tutuklama konusunda basınımız yeterli derecede bilinçli yayın yapmıyor. Tutuklamanın niteliği konusunda halkı yanlış yönlendiriyor. Tabii bu konuda yargıç, savcı ve avukatlarımız da gerekli duyarlılığı göstermiyor. Tutuklanmayan kimsenin suçsuz olduğu veya tahliye edilen kimsenin beraat ettiği gibi bir izlenim yaratılıyor. Bu da mahkemelerin kişi özgürlüğü konusunda duyarlı davranmasını geciktiriyor. Oysa kamuoyuna tutuklamanın bir tedbir olduğu, her suçlunun tutuklanmasının gerekmediği

ve tutuksuz yargılanan kişinin beraat etmiş olduğu düşüncesinin yanlışlığı anlatılırsa, yargıçlarımız bu konuda bir baskıdan kurtulmuş olurlar. Kişilik hakları konusunda da özensizlikler oluyor. Kamuoyu yanlış yönlendiriyor. Ancak, ben yine de basın özgürlüğünü kısıtlamanın yararına inanmıyorum. Aksine basının özgürlük alanı daraldıkça, demokrasi için oksijen kadar önemli olan şeffaflık ve denetim olanağı ortadan kalkacaktır. Bu da yönetimde ve diğer alanlarda çürümenin habercisi olacaktır. Her şeye rağmen basının bilinçli kullanacağı bir basın özgürlüğünden yanayım.

O. G.: *Tutuklamanın algılanışındaki yanlışlıkta başka neden yok mu?*

Ö. Ö.: Bana kalırsa bu anlayışın bir nedeni de kolluk güçleri. Asayiş, önleyici kolluk zihniyeti yerine tutuklama yani insanları hapse tıkmakla sağlama anlayışı.

O. G.: *Baroların, avukatların, TBB'nin bağımsızlığı ... ve çok konuşulan bir konu: TBB'nin varlığı barolarımızın bağımsızlığını zedeliyor mu?*

Ö. Ö.: Bu konuda benim her zaman açıkça ifade ettiğim bir görüşüm var. Bunu sorunuz nedeniyle yinelemek isterim. Bence, bugünkü yasal düzenlemeler karşısında, barolar ve Barolar Birliği arasında bağımsızlık ve vesayetle ilgili bir sorun yoktur. Adı üstünde Barolar Birliği, tüm barolar arasında belirli bir birlikteliği sağlamakta, gerekli koordinasyonu temin etmektedir. Bugünkü noktaya yıllardır süren gereksinimler sonucu varılmıştır. Kaldı ki, TBB yönetiminin oluşumunda baroların delegeler aracılığıyla doğrudan katkısı vardır. Başka bir deyişle, TBB'nin kurumsal işlevini yerine getiren Başkan, Yönetim Kurulu, Disiplin Kurulu barolardan gelen delegelerden oluşan Genel Kurul tarafından demokratik yollarla seçilerek dört yıl süre ile göreve getirilmektedirler. Yani barolar TBB'yi kendi içinden demokratik seçimle çıkarmaktadırlar. Yine Genel Kurul, baroların delegeleri arasından seçtiği üç kişilik bir Denetleme Kurulu ile TBB'nin mali işlemlerini sürekli olarak denetlemektedir. Böylesi karmaşık ve sürekli iç içelikte, bir ilişkide vesayetten söz etmeye olanak yoktur. Çünkü, barolar kendisini yönettikleri iddia edilen vesayet organını kendileri seçmektedirler; bu organı her an değiştirmeye, ibra etmemeye, sorgulamaya yetkilidirler. Böyle vesayetin hukukta örneği de yoktur, tanımı da...

O. G.: *Toplum hayatını doğrudan etkileyen yasa tasarıları (TCK, CMK, TMK gibi) hakkındaki düşünceleriniz nelerdir? Sizce bunların, bu şekilde kamuoyunda tartışılmadan alelacele çıkarılması doğru mu?*

Ö. Ö.: Kesinlikle doğru değildir, nitekim bu yasalar yasalastıktan sonra dahi tartışmalar bütün hızıyla sürmektedir. Ülkemiz ve toplumumuz için son derece önemli olan bu temel yasaların yeterince tartışılmadan yasa-

laştıklarını göstermektedir. Son olarak TCK ile ilgili sorunlar bu davranış yüzünden çıkmıştır. Yasa ve Adalet Bakanı büyük yara almıştır. En önemlisi Adalet Alt Komisyonu'nda kısa bir sürede, üç doçentin hazırladığı yasada büyük hatalar olduğu ortaya çıkmaktadır ve çıkacaktır. Temel yasalar bir anlamda anayasalar kadar önemlidir. Daha titiz çalışmalarla çıkarılmalıdır.

O. G.: *Yoğun yasalaşma döneminde TBB'nin görev yükü artmış ve faaliyet alanı genişlemiştir. Özellikle yayın konusunda, TBB yapması gerekeni yapmaktadırmıdır?*

Ö. Ö.: TBB geçmişten günümüze yasa çalışmalarına daha Bakanlık aşamasından başlayarak bütün evrelerinde destek vermekte ve katkı sunmaktadır. Ancak bu destek ve katkı yeterli midir diye sorulduğunda asla yeterli değil diyebiliriz. Çünkü yüzlerce maddelik yasa tasarıları TBB'ye zaman zaman çok kısa süre için gönderilmekte, bunun sonucu olarak yeterli ve ayrıntılı katkı sunma olanağı yakalanamamaktadır. Ancak yeni dönemde görev üslendiğimiz taktirde bu konularda profesyonel hizmet anlayışıyla daha kapsamlı çalışmalar yapacağımızı umut ediyorum. Yayın konusunda ise çok önemli gelişmeler yaşandığını pek çok kişi ifade etmektedir. Biz bunun devamlılığını istiyoruz ve sağlamak için de elimizden geleni yapacağız.

C. K.: *Hukuk fakültesi sayısının artmasının, avukatlık mesleğine olumlu veya olumsuz etkileri nasıl olmuştur?*

Ö. Ö.: Hukuk fakülteleri ve hukuk eğitimi konusundaki yakınmalarımızı yıllardır çeşitli nedenlerle dile getirmekte, konuyla ilgili çeşitli etkinlikler düzenlemekteyiz. Bu konuda gerekli altyapı oluşturulmadan açılan hukuk fakültelerinin sadece avukatlık mesleğine değil, tüm yargı kesimine ciddi sorunlar getirdiğini söylemek çok iddialı bir söz olmaz. Nitekim bizim yıllardır dillendirdiğimiz bu sorun, Adalet Bakanlığı tarafında da ciddiye alınmıştır. Tüm bu gelişmelerin sonucu olarak "hukuk eğitimi" ciddi bir biçimde masaya yatırılmak üzere, 21 Nisan 2005 günü Sayın Adalet Bakanı ve Yüksek Yargı organları başkanlarının katılımıyla çok önemli bir toplantı yapılacaktır. TBB olarak konuyla ilgili hazırladığımız raporumuzu bu toplantıda sunacağız.

O. G.: *Hukuk fakültelerindeki lisans eğitimi, süresi, dersler, derslerin içerikleri vb. yönlerden yeterli midir?*

Ö. Ö.: Bize göre yeterli değildir. İşte bu konular ve hukuk eğitimi ile ilgili tüm sorular 21 Nisan 2005 günlü toplantıda tartışılacaktır.

O. G.: *Tıp ve diş hekimliği fakültelerinde verilen deontoloji dersleri sizce hukuk fakültelerinde de okutulmalı mıdır?*

Ö. Ö.: Kesinlikle okutulmalıdır. Çünkü hukuk mesleğinde etik son derece önemli bir kavramdır.

C. K.: *Türkiye’de avukatları ve baroları, bir meslek grubu üyeleri ve sivil toplum örgütü olarak yeterince etkin görüyor musunuz? Özellikle kamuoyu yaratmaları ve üyelerini yürütmenin siyasal baskısına karşı korumada, diğer dünya baroları ile karşılaştırdığınızda nerededir?*

Ö. Ö.: Yeterli bulmuyorum. Bu bizim demokrasi geçmişimiz ve demokrasi kültürümüzle doğrudan ilgilidir. Daha çocukluğundan itibaren yıllardır susturulan, hep sözü kesilen, kendisini ifade etme konusunda çok eksiği bulunan bir toplumun üyesi olarak, dünya barolarıyla aramızda çok büyük mesafeler olduğunu söyleyebilirim.

O. G.: *Ocak 2004’teki Avukatlık Yasası’nda yapılan değişikliğin, yaşamsal bir konu olan, avukatların sosyal güvenlik sorununun çözümüne katkısı hakkında ne düşünüyorsunuz?*

Ö. Ö.: Bu konuda çok başarılı bir çalışma sürecinden geçerek oldukça önemli kazanımlar elde ettik. Vekalet pullarında %50 artış sağlanarak bu paraların toplandığı bir fon oluşturduk ve yine baro başkanlarımızla yaptığımız görüş alışverişleri sonucu fon yönetmeliği ve bunun öngördüğü fon yönetimini oluşturduk. En kısa sürede bu çalışmalar meyvelerini verecektir.

O. G.: *Sayın Başkan teşekkür ederiz. Gelecek sayılarımız için de bizimle birlikte olacağınızı ümit ediyorum.*

Ö. Ö.: Ben teşekkür ederim. Gelecek günlerde daha geniş kapsamlı çalışmalar yapmayı ümit ediyorum. Genel Kurul uygun gördüğü takdirde görevimi sürdüreceğim ve TBB’nin çalışmaları ve yayın faaliyeti konusunda büyük adımlar atmayı düşünüyorum. Kalıcılık ve istikrar. Bu iki kavram kurumsallaşma demektir. Önümüzdeki dört yılı bu amacı gerçekleştirmek için kullanacağız. Geçmiş dört yılda yaptıklarımızın kurumsallaşmasını sağlayacağız. Türk avukatlarının bu gücü ve yeteneği vardır. Bunun hayata geçirilmesi gerekmektedir. Tekrar teşekkür ederim.

O. G. - C. K.: *Başarılar dileriz sayın Başkan...*

Ö. Ö.: Teşekkür ederim.